

BESIGHEIDSTUDIES

GRAAD 12

Olimpiade Vraestel

Ronde Twee

Punte: 30

Tyd: 1 uur

Datum: 3 Augustus 2022

Instruksies

1. Vul antwoorde in op die ANTWOORDBLAD.
2. Onthou om jou persoonlike inligting volledig in te vul op die ANTWOORDBLAD.
3. Die ANTWOORDBLAD het 4 afdelings, maak seker dat jy die korrekte vak kies.
4. Elke vraag het 4 moontlike antwoorde (A B C D)
Slegs een antwoord is korrek.
Kleur die antwoord sirkel volledig in.
5. Sterkte!

PROVERTO EMS OLYMPIADE 2022 – GRAAD 12

Onderwerp: Wetgewing en eise vir regstelling en diensbillikheid

Gebruik die inligting hieronder en beantwoord die vraag wat volg:

Artikel 19(3) van die ICCPR lui: “Die uitoefening van die regte op [vryheid van uitdrukking], dra spesiale pligte en verantwoordelikhede daarmee saam. Dit kan dus aan sekere beperkings onderhewig wees, maar hierdie beperkings sal volgens die wet/wetgewing bepaal word en benodig word, (a) Vir respek vir die regte of reputasies van ander; (b) Vir die beskerming van nasionale veiligheid of van openbare orde of van openbare gesondheid of sedes.”

(<http://constitutionnet.org>)

1. Waarvan is die uittreksel hierbo ‘n voorbeeld?
 - A Etiese kode.
 - B Beperkingsklousule.
 - C Gedragskode.
 - D Wet op Arbeidsverhoudinge.

2. Die brandstofpompe by vulstasies moet duidelik die prys van die petrol en diesel aandui. Die volgende is ‘n voorbeeld van watter regte ingevolge die Wet op Verbruikersbeskerming?
 - A Reg op regverdige en verantwoordelike bemerking.
 - B Reg op billike waarde, goeie gehalte en veiligheid.
 - C Reg om te kies.
 - D Reg op openbaarmaking van inligting.

3. Watter van die volgende wetgewing het die regering in staat gestel om ‘n nasionale inperking te implementeer?
 - A Pandemiese Verligtingswet.
 - B Wet op Vergoeding vir Beroepsbeserings en -siektes.
 - C Wet op Rampbestuur.
 - D Wet op Beroepsgesondheid en -veiligheid.

Onderwerp: Menslike Hulpbronne funksie

Gebruik die onderstaande inligting en beantwoord Vrae 4, 5 en 6.

Amy is 'n kassier by 'n plaaslike kleinhandelonderneming. Die inligting hieronder verskyn op Amy se betalingstrokie:

Werknemer:	Amy Johnson		
Bruto salaris:	R10 000		
Aftrekkings:		Bydraes:	
Belasting:	R2 500		
WVF:	R100	WVF:	R100
Pensioenfonds:	R750	Pensioenfonds:	R100
Netto salaris: Onbekend			

4. Watter soort vergoedingstruktuur ontvang Amy?
- A Koste vir maatskappy.
 - B Bruto salarisstruktuur.
 - C Koste plus voordele.
 - D Netto salarisstruktuur.
5. Wat is Amy se netto salaris?
- A R10 200
 - B R6 650
 - C R10 750
 - D R12 500
6. Verduidelik die WVF-aftrekking en -bydrae.
- A 1% van die netto salaris deur werknemer en werkgewer bygedra.
 - B 2% van die bruto salaris deur die werknemer bygedra.
 - C 2% van die netto salaris deur die werknemer bygedra.
 - D 1% van die bruto salaris deur werknemer en werkgewer bygedra.

Onderwerp: Professionalisme en Etiek

7. Watter van die volgende scenario's kan as eties beskou word?
- A 'n Spaza-winkelleienaar verhoog die pryse van goedere in 'n landelike gebied omdat daar geen ander mededingers in haar area is nie.
 - B Die HUB van Checkers gebruik die onderneming se petrolkaart om vir ontspanning na Kaapstad te reis.
 - C Werknemers van sosiale media in die bemarkingsafdeling reageer tydens werksure op kommentaar en navrae op hul Instagram-blad.
 - D 'n Werknemer gee vir sy bestuurder vir sy verjaarsdag 'n plasma TV.

8. Die volgende kan 'n voorbeeld van disfunksionele konflik wees:
- A Werkers raak by 'n fisiese bakleiery betrokke.
 - B 'n Vakbond reël 'n staking vir billike werksomstandighede.
 - C Die Menslike Hulpbronne bestuurder reël 'n werkswinkel oor kulturele bewustheid nadat twee werknemers oor kultuurverskille geargumenteer het.
 - D Die bestuurder besef dat 'n werknemer deur 'n rowwe tyd in sy persoonlike lewe gaan nadat hy 'n emosionele ineenstorting gehad het.

Gebruik die uittreksel hieronder om Vraag 9 te beantwoord.

Raadpleging

Burgers moet geraadpleeg word oor die vlak en gehalte van die openbare dienste wat hulle ontvang en, waar moontlik, moet 'n keuse gegee word m.b.t. die dienste wat aangebied word.

Diensstandaarde

Burgers moet ingelig word oor die vlak en kwaliteit van die dienslewering wat hulle sal ontvang sodat hulle weet wat om te verwag.

Toegang

Alle burgers moet gelyke toegang hê tot die dienste waarop hulle geregtig is.

(localgovernmentaction.org/dedi6.cpt3.host-h.net)

9. Identifiseer die dokument wat riglyne bevat vir die regulering van etiek in die regering.
- A Nelson Mandela Beginsels.
 - B Batho Pele Beginsels.
 - C Nasionale Etiek Beginsels.
 - D AARP Beginsels.

Onderwerp: Kreatiewe denke en Probleemoplossing

Los die laterale denkprobleme hieronder op vir Vrae 10, 11 en 12.

10. 'n Wortel, 'n serp en vyf stukke steenkool word op jou buurman se grasperk gevind. Niemand het hulle op die grasperk geplaas nie, maar daar is 'n eenvoudige, logiese rede waarom hulle daar lê. Wat is die rede?
- A Die items het uit die inkopiesak geval.
 - B Die hond het die items uitgesleep om aan te kou.
 - C Die kinders het die items gebruik om 'n sneeuman te bou wat intussen gesmelt het.
 - D 'n Kind speel 'n fantasiespeletjie en trek verskillende uitrustings aan.
11. 'n Man stoot sy motor totdat hy 'n hotel bereik. Wanneer hy daar aankom, raak hy bankrot. Wat het gebeur?
- A Sy brandstoftenk was leeg.
 - B Hy speel Monopoly en sy Monopoly-stuk is die motor.
 - C Hy is die hoteleienaar en gaan bank toe.
 - D Geen van die bogenoemde nie.

12. Die geluid van Brian se gesnork is gewoonlik net irriterend, maar vandag veroorsaak dit terreur en paniek. Hoekom?
- A Brian wandel in sy slaap.
 - B Brian is die naam van 'n bus.
 - C Brian is die naam van 'n troeteldier beer.
 - D Brian is 'n busbestuurder.

Onderwerp: Uitdagings in die Makro-omgewing

Gebruik die inligting hieronder en beantwoord Vrae 13 en 14.

April is 'n belangrike maand in die brandstofpryskalender om pad- en pyplyntariewe, asook brandstof- en Padongelukkefonds (POV) heffings te hersien wat in die prysstrukture van petrol, diesel en paraffien (IP) geïmplementeer moet word, het die Departement van Energie gesê.

<https://businesstech.co.za/news/energy/308090/here-is-the-official-petrol-price-for-april-2019>

13. Identifiseer die sosiale uitdaging wat deur die inligting hierbo geskep word.
- A Verminderde druk op burgers se inkomste wat lei tot 'n toename in lewenstandaard en afname in armoede.
 - B Verhoogde druk op burgers se inkomste wat lei tot 'n afname in lewenstandaard en toename in armoede.
 - C Meer werksgeleenthede word geskep wat tot 'n verhoogde lewenstandaard lei.
 - D Internasionale beleggers beskou Suid-Afrika as 'n gunstige en stabiele ekonomie.
14. Wat kan 'n moontlike oplossing vir kleinhandelondernemings wees in reaksie op die uitdaging wat hierbo genoem word?
- A Verskuif fabriekke verder van kleinhandelwinkels om vervoerkoste te verhoog.
 - B Neem aan 'n onbeskermdede staking deel.
 - C Verskuif vervaardigingsfabriekke nader aan kleinhandelwinkels om vervoer van goedere te beperk.
 - D Onderhandel vir 'n laer petrolprys van 'n plaaslike verskaffer.

Onderwerp: Korporatiewe Sosiale Verantwoordelikheid

15. KwaZulu-Natal Premier Sihle Zikalala sê die voorlopige koste van skade ná die onrus en plundering in KZN word op R_____ beraam.
- A 2 miljard
 - B 7 miljoen
 - C 17 miljard
 - D 1 miljard

16. Ongeveer __ van die Suid-Afrikaanse volwasse bevolking is ten volle teen COVID ingeënt.
- A Tussen 10 en 15%
 - B Tussen 29 en 32%
 - C Tussen 35 en 40%
 - D Tussen 42 en 45%
17. Watter KSV-organisasie het die meeste bygedra tot die noodlenigingspogings in KZN na die oorstromings van 2022?
- A DBV.
 - B KFC Add Hope.
 - C Gift of the Givers.
 - D Ekukhanyeni Relief Project.

Onderwerp: Menseregte, Inklusiwiteit en Omgewingskwessies

18. Die fonds wat gebruik is om tydens die COVID-19 inperking verligting aan werknemers te bring, was:
- A RAF.
 - B WVB.
 - C WVF.
 - D TERS.
19. Van watter wetgewende dokument vorm die Handves van Regte deel?
- A Wet op Arbeidsverhoudinge.
 - B Die Grondwet.
 - C KVBA.
 - D Wet op Basiese Diensvoorwaardes.

Onderwerp: Spanprestasie en Konflikbestuur

20. Watter van die volgende kan as arbitrasie beskryf word?
- A Die bestuurder van 'n Shoprite-winkel fasiliteer 'n dispuut tussen werknemers om hul griewe te help oplos.
 - B Twee werknemers kan nie oor die konsep vir 'n nuwe bemarkingsveldtog saamstem nie. Die bemarkingsbestuurder los die probleem op deur self 'n konsep te kies.
 - C Raadslede werk vreedsaam deur hul meningsverskil met geen ingryping deur 'n derde party nie.
 - D Die HUB maak voorstelle oor 'n meningsverskil. Die keuse bly egter dié van die betrokke gegriefde partye.
21. Die volgende dokument beskryf die gedrag wat van werknemers verwag word, insluitend kleredrag en stiptelikheid:
- A Etiese kode.
 - B Wet op Arbeidsverhoudinge.
 - C Gedragskode.
 - D Dienskontrak.

22. Wat noem 'n mens konflik wat kreatiwiteit stimuleer?

- A Disfunsionele konflik.
- B Funsionele konflik.
- C Bestuurskonflik.
- D Spankonflik.

Onderwerp: Besigheidsomgewings en -sektore

23. Watter van die volgende sal gebruik word om die interne omgewing te analiseer?

- I. Waardeketting analise.
- II. Hulpbrongebaseerde analise.
- III. PESTLE analise.
- IV. Porter se ses kragte-model.

- A Slegs I en II.
- B Slegs I, III en IV.
- C Slegs I en III.
- D Al die bogenoemde.

24. As die Suid-Afrikaanse rand depresseer, is dit 'n _____ vir uitvoerders en 'n _____ vir invoerders.

- A bedreiging; geleentheid
- B geleentheid; bedreiging
- C bedreiging; bedreiging
- D geleentheid; geleentheid

Onderwerp: Bestuur en Leierskap

25. Watter van die volgende verseker 'n lae personeelomset?

- A Werwing
- B Induksie
- C Plasing
- D Behoud

26. Wanneer 'n bestuurder sy diskresie gebruik oor of ekstra verlof vir 'n werknemer toegestaan moet word as gevolg van 'n sterfte in die gesin, toon hy _____ leierskap.

- A transaksionele
- B laissez-faire
- C transformasionele
- D situasiegebaseerde

Onderwerp: Gehalte-prestasie

27. Bestuur (governance) is:
- A die mag wat die regering oor die mense het.
 - B die manier waarop 'n maatskappy polities georganiseer word.
 - C die wyse waarop die land se Reserwebank bedryf word.
 - D die reëls en prosesse waardeur 'n maatskappy beheer word.
28. Wanneer 'n besigheid probeer om koste te verminder deur meer doeltreffend te wees, is dit deel van 'n:
- A konserwatiewe strategie.
 - B lae-koste strategie.
 - C groeistrategie.
 - D gebalanseerde strategie.
29. 'n Nuwe produk in 'n bestaande mark is:
- A verkoopstrategie.
 - B produkontwikkeling.
 - C markontwikkeling.
 - D diversifikasie strategie.
30. 'n Bestaande produk in 'n nuwe mark is:
- A verkoopstrategie.
 - B produkontwikkeling.
 - C markontwikkeling.
 - D diversifikasie strategie.